

ἀποτέλεσμα μάχης, ἐν ἧ ἔχομεν τὰ θύματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἥρωας καὶ τὰς δάφνας καὶ τὰς νίκας· πλὴν νίκας εἰρηνικὰς, εὐγενεῖς, φιλανθρώπους. Ὁ μαχόμενος ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης μάχεται ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας, ὑπὲρ τῆς δόξης ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρώπινης, τὸσον εὐγενὴς εἶνε ἡ σπουδὴ τῆς ἀληθείας, τὸσον ἰσχυρὰ ἡ ἐπιρροὴ αὐτῆς ἐπὶ τῆς παγκοσμίου εὐδαιμονίας.

Τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ ἐπιστήμη, εἶνε τέκνον τῆς ἡμετέρας πατρίδος, μεγαλοπρεπὲς ἀριστοῦργημα τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυίας. Ὅθεν ἄς τὴν ἀγαπήσωμεν ἐκ νέου, ἄς τὴν ὑποστηρίζωμεν πάση δυνάμει, ἄς ζητήσωμεν δι' αὐτῆς ν' ἀνέλθωμεν καὶ πάλιν τὰς κλίμακας τῆς ἐθνικῆς δόξης, ἄς ζητήσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν ἠθικὴν καὶ ὀλικὴν ἡμῶν πρόδον.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΜΟΛΤΚΕ

Ὁ ἐνδόξος τῆς Γερμανίας στρατάρχης, κόμης Ἐλμουτ Μόλτκε, ὅστις ὑπῆρξεν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ἐκτελεστικὴ δυνάμις τῆς Γερμανικῆς Ἐνότητος, ἀπέθανεν ἐν Βερολίῳ εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ἑννεήκοντα καὶ ἑνός. Ὁ μέγας σιωπηλός, ὅπως ἐπωνόμαζον αὐτόν, ἀρῆκε τὴν ζωὴν σιωπῶν. Οὐδεμίαν κραυγὴν πόνου ἐξέβαλεν, ἀποπληξία τῆς καρδίας τὸν ἔρριψε νεκρόν, ἐνὸς ὀλίγας στιγμῆς πρότερον ἔπαιξε τὸ ἀγαπητὸν αὐτῷ παιγνίδιον οὐίστ, καὶ ἐνίκα εἰς αὐτὸ τὴν τελευταίαν νίκην του.

Ἡ ἐντύπωση τοῦ θανάτου του, καίπερ ἀναμενόμενου, προὔξηνεν αἰσθημα βαθὺ ὀδύνης εἰς τὰς καρδίας τῶν Γερμανῶν πάντων ἀνεξαιρέτως. Περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου ἀνδρός, κίτοι εἰς βαθὺ γῆρας ἀφίκετο, δυνατὸν νὰ λεχθῇ, ὅπερ δυστυχῶς δὲν δυνατὸν νὰ λεχθῇ περὶ πάντων, ὅτι «δὲν ἔζησε παρά πολὺν καιρόν». Καὶ τῷ ἐντι μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς του διατήρησεν ἀμείωτον τὴν δόξαν του. Βλέπων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὰς δυνάμεις του βαθμηδὸν καταπιπτούσας, ἐζήτησεν ἀρ' ἑαυτοῦ τὴν

ἀπὸ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἀποχώρησιν, μετὰ συγκινητικῆς ἀφελείας γράψας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα: «Δὲν δύναμαι πλέον νὰ ἀναθῶ εἰς τὸν ἵππον» στρατάρχης μὴ δυνάμενος νὰ ἱππεύῃ, δὲν εἶνε χρήσιμος εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σας».

Ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυία τοῦ Μόλτκε πρὸς μόνην τὴν τοῦ Ναπολέοντος Α' δύναται νὰ παραβληθῇ. Ὑπάρχουσι μάλιστα πολλοὶ φρονούντες ὅτι ἡ τοῦ πρώτου εἶνε ἀνωτέρα τῆς τοῦ δευτέρου. Τὴν γνώμην ταύτην στηρίζουσιν εἰς τὸ ὅτι ὁ Μόλτκε δὲν ἔκαμε λάθη ὡς ὁ Ναπολέων, καὶ ὅτι ἔθεσεν εἰς κινήσιν μεγαλητέρους στρατοῦς, ὅπερ παρουσιάζει καὶ πλείστας δυσκολίας. Ὅπωσδήποτε εἶνε ἀναντιρρήτως ὁ Μόλτκε εἰς τῶν μεγαλειτέρων στρατηγικῶν ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνός μας καὶ τοῦ κόσμου, ἀριστοῦργημα δὲ στρατηγικῆς θὰ θεωρῶνται πάντοτε αἱ δύο πολυσημαντοὶ διὰ τὴν ἱστορίαν ἐκστρατεῖαι, ἡ κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ κατὰ τῆς Γαλλίας, ἐκστρατεῖαι εἰς τὰς ὁποίας ὁ Μόλτκε διηύθυνεν, ἀπὸ προηγουμένως ἐμόρφωσε καταλλήλως τοὺς ἀξιωματικούς ἐν τῷ Ἐπιτελείῳ. Μετὰ μαθηματικῆς σχεδὸν ἀκριβείας ἐμελετήθησαν καὶ ἐξετελέσθησαν κατὰ τὰς ἐκστρατείας ταύτας, ὅτε δὲ περιπέτεια ἐξ ἀπροόπτου ἤρχοντο νὰ διαταράξωσι τοὺς ὑπολογισμούς του, ἔμμεν ἀκλόνητος καὶ βέβαιος περὶ τοῦ τελικοῦ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τῆς Σαδδόβας ὑπῆρξε στιγμὴ κρίσιμωτάτη, καθ' ἣν ἀξιωματικὸ καὶ στρατηγὸ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος ἦσαν ἀψηλισμένοι καὶ ἐσκέπτοντο περὶ ὑποχώρησως, μόνος ὁ Μόλτκε ἔμμεν ἀτάραχος καὶ ἀπήντα εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ ἀνησυχούντος Βασιλέως στερεοτύπως: «Der Kronprinz wird kommen, der Kronprinz wird kommen.» (ὁ Διάδοχος θὰ ἔλθῃ, ὁ Διάδοχος θὰ ἔλθῃ).

Δύναται τις τῇ ἀληθείᾳ νὰ εἶπῃ, ὅτι ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ ἐθάδιζεν ἐπὶ τῆς γῆς «ὡς ἐνσαρκωμένος καθαρὸς νοῦς», οὐδόλως ὑπὸ αἰσθημάτων καὶ ψυχικῶν συγκινήσεων διαταραττόμενος. Μετὰ τὰς πρώτας νίκας κατὰ τῶν Γάλλων, αἱ ὑπὸ τὸν Διάδοχον τῆς Πρωσίας καὶ ὑπὸ τὸν Διάδοχον τῆς Σαξονίας στρατιαί, ἐθάδισαν ὡς γνωστὸν, κατὰ τῶν Παρισίων, ἐν τῇ πεποιθήσει: ὅτι θὰ συνήντων πρὸ τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσας ἡ περὶ τὸ Σαλὸν τὸν δεύτερον στρατὸν τοῦ Μὰκ Μαῶν. Ἐσπέραν τινὰ ὁ Μόλτκε ἔπαιξε μετ' ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου οὐίστ. Ἐν στιγμῇ διακοπῆς, ἔλαβε τυχαίως ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ἐφημερίδα ἀγγλικὴν καὶ διήλθεν αὐτήν. Τότε παρετήρησε τηλεγραφικὴν εἴδησιν ἐκ Παρισίων, καθ' ἣν «ὁ στρατὸς τοῦ Μὰκ Μαῶν ἔλαβε τὴν πρὸς βορρᾶν διεύθυνσιν, θὰ συγκεντρωθῇ περὶ τὴν πόλιν Reims, ὡς δὲ λέγεται, καὶ θὰ ζητήσῃ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Βαζζὶν στρατοῦ». Ἡ εἴδησις αὕτη ἐπεκύρου τὴν τῶν Γερμανῶν προσκόπων τοῦ ἱππικοῦ, ὅτι κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν Γάλλων χωρικῶν, τὰ περίεξ τοῦ Σαλὸν ἦσαν ἤδη ἔρημα.

Ὁ Μόλτκε, χωρὶς οὐδεμίαν συγκίνησιν νὰ δεῖξῃ, εἶπεν εἰς τοὺς συμπαίκτας του ὅτι θὰ ἐπανεῖλθῃ μετ' ὀλίγην ὥραν. Ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τοπογραφικὸν χάρτην καὶ μετὰ τινῶν στιγμῶν σκέψιν, ἔγραψε διαταγὴν στροφῆς

τῶν κατὰ τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης προχωρούντων γερμανικῶν στρατευμάτων, καὶ διέγραψε τὴν μέλουσαν πορείαν αὐτῶν. Ἐπανήλθεν εἰτα γαλήνιος ὡς πρότερον, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὸ διακοπὴν παιγνιδιὸν του, εἰπὼν μόνον ἀπαθῶς τοὺς λόγους τούτους: «—Τώρα τοὺς κρατοῦμεν καλά». Οὐδὲν σημεῖον ταραχῆς ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ προσώπου του, οὐδεμίαν ἀνήσυχος φροντίς συνέσπα τὰς ὄψεις του, καὶ ὅμως ἡ διαταγὴ τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸ ὀλίγου δώσει, ἡ πορεία ἣν εἶχε διαγράψῃ, ἀπεφάσισαν τὴν τύχην ἑνὸς στρατοῦ καὶ μιᾶς Αὐτοκρατορίας.

Ὁ μέγας οὗτος στρατηλάτης ἀνεδείχθη καὶ διάσημος συγγραφεύς. Εἰς τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔγραψε περὶ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου ἐν ἔτει 1828, περὶ Τουρκίας, καὶ εἰς τὴν θαυμαστὴν εἰσαγωγὴν, ἣν προέταξεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιτελείου γραφεῖσαν ἱστορίαν τοῦ γερμανογαλλικοῦ πολέμου βλέπει τις τὴν βαθύτητα τῆς κρίσεώς του, τὴν μεγάλην γνώσιν, ἣν εἶχε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Τὸ ὕφος εἶνε ὑψηλόν, οὐδόλως εἰς περιττολογίαν ἐκτρεπόμενον. Ἐκάστη λέξις εἶνε μεμετρημένη, ἀναγκαῖα. Συχνάκις ἀναφαίνεται λεπτή, λεπτοτάτη καὶ ἐπίκαιρος εἰρωνεία, ἥτις ἦτο, ὡς γνωστόν, μία τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων του. Λέγουσιν ὅτι ὁ Μόλτικε οὐδέποτε ὕβρισεν, ἐξέφραζε δὲ πάν-

τοτε τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ λεπτῆς εἰρωνείας. Ὅτε ἡμέραν τινὰ ἠρωτήθη ἂν εἶνε ἀληθὴς ἡ φήμη ὅτι στρατηγὸς τις, εἰς τὴν ἰκανότητα τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε πολλὴν ὑπόληψιν, μέλλει νὰ λάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ ἔκτου σώματος «Ἄν ἡ εἶδησις αὕτη ἐπαληθεύσῃ, ἀπεκρίθη, τότε θὰ ἔχωμεν ἐγγύησιν τῆς αἰωνίας εἰρήνης.

Ἐν τούτοις ὁ στρατιωτικὸς οὗτος ἀνὴρ, ὅστις μετὰ ψυχρότητος ἔστειλε διὰ τῶν στρατηγικῶν συνδυασμῶν του μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς σφαγὴν, ὑπῆρξεν—ἰδιοτροπία ἀληθῆς τῆς φύσεως—σύζυγος τρυφερώτατος, ἀνὴρ ἀγαθώτατος. Πρὸς πάντας φιλόφρων, γλυκὺς, ὑποχρεωτικὸς, οὐδέποτε μεγαλοφρονῶν, ἠγάπα τὴν ζωὴν ἐν ἀφανείᾳ, καὶ ἀπέθανεν ἔχων μυρίους θαυμαστάς καὶ οὐδένα ἐχθρόν. Ἰδίως ὅμως ἐλάμπρυνεν αὐτὸν ἡ μετριοφροσύνη, σπανία εἰς μεγάλους ἀνδρας. «Μὲ τοιοῦτον στρατόν, ὡς ὁ πρωσσικὸς, ἠκούσθη λέγωνι πολλάκις, καὶ ἄλλος τις θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τὰ αὐτά». Ὡς πρὸς τὴν μετριοφροσύνην εἶχεν ἐράμιλλον μόνον τὸν Βασιλέα του Γουλιέλμου Α'. Δὲν ἔσφαλε, φρονοῦμεν, ἡ «Ἐθνικὴ Ἐφημερίς τοῦ Βερολίνου» γράψασα πρότινων ἡμερῶν, ὅτι οἱ εὐτυχέστεροι καὶ συγχρόνως μετριοφρονέστεροι ἄνδρες τοῦ αἰῶνός μας ὑπῆρξαν ὁ Γουλιέλμος Α' καὶ ὁ στρατάρχης Μόλτικε.

Ἐν Βερολίῳ

I. K. ΜΙΤΣΟΤΑΚΗΣ

ΕΣΜΕΡΑΛΔΑ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ

Σὲ ἴκουσα, τεχνίτρια μεγάλη,
μὲ τὴ χροσὴ σου ἄσπρα στὴν ἀγκάλῃ,
μὲ μάτια ὑψωμένα στὰ ἐπάνω
σὲ ἄλλους κόσμους! ὦ δὲν σὲ ξεχάνω!

Θαρροῦσα πῶς ἀνέβαινες ἀγάλη
μέσ' ἀπ' τὴ μαγεμένη ἁρμονία,
καθὼς ἡ Ἀφροδίτη ἡ οὐρανία
ἀπ' τὴ χιονάτῃ τῶν ἀφῶν ἀγκάλῃ!

Σὰν μάγισσα ἐξώρκιζες, καλοῦδες,
ἀπ' τῆς ἀνυπαρξίας τὸ σκοτάδι
τῶν τόνων τὸ ἀγέρινο κοπάδι
καὶ τὸ ἔδαμαζες, τὸ κυθενοῦδες.

Ἀπάνω στὴν καρδιά μου ἐπερνοῦσαν
καὶ μὲ τὴν ἄχνη, τὸ φτεροῦγιμά των,
μὲ τὸ ἀγγελικὸ μουρμουρίσμα των
μέσα στοὺς οὐρανοὺς τὴν ἐξυπνοῦσαν.

Τί κόσμους ἐγεννοῦσανε οἱ τόνοι!
Στὸν νοῦ μου ἐλάμπανε κ' ἐσβάναν πάλι,
σὰν νέφος ῥοδινο ποῦ δύνει, λιώνει
στῆς δύσεως τὴ φωτερῇ ἀγκάλῃ.

Θαῦμα τῆς τέχνης! ταῖς χορδαῖς φιλοῦσαν
γλακὰ καὶ μαλακὰ τ' ἀβρά σου χεῖρα
κα' οἱ τόνοι σὰν διαμάντια, σὰν ἀστέρια
λαμπροὶ καὶ καθαρώτατοι κελοῦσαν.

Καὶ ὅταν φαντασθῶ πῶς μὴν ἤμῃρα
ἦταν ἡ ἄσπ' αὐτὴ ἐκεῖ στημένη,
ὡσὰν μὴν ἀγνωστὴ ἐμπρὸς σου σφαῖρα,
μὲ τὴν θεὰ τῆς μουσικῆς κρυμμένη.

Καὶ πῶς ἡ θέλησις, ἡ δύναμις σοῦ,
ἡ θεϊκὴ τῆς τέχνης σου μανία
ἐχύθη σὰν πνοὴ τοῦ παραδείσου
κ' ἐψύσθησε ζωὴν στὴν ἁρμονία!

Πόσαις φοραῖς σὰν ἀποκαμωμένο
τὸ παιδικό σου ἔγγραφε κεφάλι
ἐπάνω εἰς τῆς ἄσπρας τὴν ἀγκάλῃ,
ἐπάνω στ' ὄργανο τὸ στοιχειωμένο!

Μὰ ἐνίκηδες, τὸ ἔκαμες δικό σου,
καὶ εἶδες—ὦ ἀγνὴ χαρὰ τεχνίτου!—
εἶδες ἀπ' τὴ μετὰλλινη χορδῇ τοῦ
ὠραῖο ν' ἀνατέλλῃ τ' ὄνειρό σου!

Καὶ βασίλεις καὶ ἄνδρες φημισμένοι
καὶ ποιηταὶ ποῦ ἡ δόξα στεφανώνει,
κάθε ἰσχὴ ποῦ εἶν' εὐτυχιωμένη,
κάθε καρδιά ποῦ βασανίζον πόνοι.

Ὅλοι ἐμπρὸς σου μαγεμένοι κλίνουν
καὶ εἰς τῆς ἁρμονίας σου τὸ ρεῖμα
τὰ γῆνα γιὰ μιὰ στιγμὴν ἀφίνουν
καὶ ἀνυψόνονται ἀγνοὶ σὰν πνεῦμα!

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ